

SVOBODA

LIBERTY

IZDAJA
JUGOSLOVANSKA
PROSVETNA ZADRUGA
CHICAGO, ILLINOIS

Zmel John,
13740 Crossburt Av.

AUGUST

1930

AUGUST

SVOBODA

Izdaja Jugoslovanska prosvetna zadruga Inc.

ŠTEV.—(NO.) 31.

AVGUST, (AUGUST), 1930.

LETNIK—(VOLUME) 2.

Za delavska voditelja ni milosti

Kalifornijski guverner Young je ponovno odklonil pomilostitev Mooneyja, na dosmrtno ječo obsojenega delavskega voditelja v San Franciscu. Že 14 let je v ječi z Warrenom Billingsom, čeprav prevladuje splošno mnenje, da sta oba nedolžna, kar dosledno trdita. Ves napredni svet je prepričan, da tu gre za zlorabljenje sodišča proti delavskim voditeljema. Tu je kratek potek dogodkov iz slučaja Billingsa in Mooneyja.

Dne 22. julija, 1916, se je pod okriljem trgovske zbornice vršila v San Franciscu parada za vojno propagando. Ob dveh popoldne je eksplodirala bomba med gledalci. Deset ljudi je bilo ubitih, kakšnih štirideset pa več ali manj ranjenih. Mooney, njegova žena, Billings, neki šofer Weinberg in unijski voditelj Nolan so bili obtoženi zločina.

Billings je bil spoznan krivim umora drugega reda in obsojen v dosmrtno ječo. Mooney pa obtožen krivde umora prvega reda, je bil obsojen na smrt. Najhujše pričevanje proti njemu je prišlo od nekega živinskega prekupca Franka Oxmana. Sodnik Griffen je odklonil predlog za novo sodbo, tako je prišlo do priziva na kalifornijsko vrhovno sodišče.

Tu je prišlo do razkritij. Oxman je pisal neka pisma svojemu prijatelju v Illinois, v katerih — ako niso potvorjena — je dokaz da je bil plačan, da krivo priča. Sodnik Griffen, ki je odklonil predlog za novo sodbo, je sam tedaj vprašal, da se njegova odklonitev ne upošteva. Toda vrhovno sodišče je potrdilo prvi odlok, češ, da sodišče nima moči odločati na podlagi novih dokazov. Predsednik Wilson je guvernerja Stephensa pozval, da odredi ponovno sodbo za Mooneyja ali pa naj kazen ublaži. Dne 28. novembra, 1918, je guverner Stephens torej spremenil Mooneyja odsodbo v dosmrtno ječo.

Oxman je prišel pred sodni stol radi lažnega pričevanja, pa je bil pomiloščen. Istotako sta bila oproščena Weinberg in Mooneyjeva žena, Nolan pa ni nikdar prišel pred sodni stol.

Zadnja leta je devet izmed desetih prič, ki so

obtežile Mooneyja in Billingsa, izpovedalo, da njih pričanje ni bilo povsem pravo.

Še od drugih odkritij je prišlo, ki vsa dokazujejo, da je pri obsodbi Billingsa in Mooneyja prvič obsodil, je dejal, da je bilo to eno najgrših početij, kar jih je še kdaj imel. Shodi in stavke iz simpatije so se vršile ne samo po Kaliforniji, temveč po najrazličnejših krajih Združenih držav in celo po drugih delih sveta.

Ko je Mooney zadnjič apeliral direktno na guvernerja Younga, je Billings vložil nov priziv na vrhovno sodišče v upanju, da ga priporoči za pomilostitev. Sodišče pa se je s šestimi glasovi proti enemu izrazilo (ravno na dan neodvisnosti), da ne priporoča nikakega pomiloščenja. Izrek se je glasil:

“Jasno je iz zvez, katere je imel Billings prej kakor sedaj, da je dobro vedel za name-ravani bombni napad njegovih tajnih zaveznikov. Radi tega pa je lahko sklepati, čeprav Billings sam ni pripravil in nastavljal smrtonosne bombe, je bil vsaj v tesni zvezi z zarotniki in Mooneyjem. Oba sta vedela pred in med tragedijo, kaj se vrši in da se bomba pripravlja.”

Guverner Young pa je odklonil Mooneyjev apel na podlagi izreka vrhovnega sodišča, češ, da je Mooney ravno tako kriv kakor Billings. “Ko bom imel kakšne dodatne dokaze, katerih pa sedaj nimam,” je guverner izjavil, “bom pa lahko zopet premislil zadevo.”

Radikalne komunistične in socialistične organizacije z odborom za osvoboditev Mooneyja in Billingsa pa izjavljajo, da bodo nadaljevale z bojem za njuno svobodo. Vztrajajo pri tem, da sta bila nesrečnika obsojena samo radi razrednih predsodkov, kajti sodišče da je v kapitalističnih rokah. Celotaka nekateri kapitalistični listi, kot na primer newyorški “World”, pišejo, da je zadnji odlok vrhovnega sodišča kalifornije, kakor tudi guvernerja, sramota za ameriško civilizacijo.

Najbolj zanimivo pa je, da sedaj ena izmed prič, neki Mac Donald, odhaja v Californijo, izjavljajoč, da je proti jetnikoma leta 1916 po krivem prisegel in da si hoče sedaj olajšati vest.

Svoboda

(Pričujoči članek je spisal za naš list g. dr. V. Kujundžić iz Belgrada, ki se je par tednov mudil v Chicagu, kamor je prišel kot delegat na 25-letni konvenciji "Rotary Cluba", da zastopa Jugoslavijo.)

Najvzvišenejša beseda, ki nosi v sebi največjo in najslavnejšo idejo na svetu. Za svobodo so dajali svoja življenja vsi narodi. Za svojo svobodo so se topli najprimitivnejši in najbolj izobraženi ljudje.

Pred poldrugim stoletjem je narod Severne Amerike šel v krvavi boj in dal milijone žrtev za svojo svobodo, ker brez žrtev ni svobode.

V stari Evropi so vsi narodi in vsa plemena ginila za svobodo svojega imena. Italija in Nemčija sta položili na oltar nebrojno žrtev za osvoboditev in ujedinjenje svojih narodov.

Mala Srbija, obkrožena od sveh strani od neprijateljev, je podlegla v začetku velike vojne pred silnim in ogromnim neprijateljem. Ali novembra meseca leta 1914 je vrhovni zapovednik srbske vojske objavil celemu svetu, da ni več vprašanja obstoja in svobode male Srbije, drugače kakor da gredo v boj proti neprijatelju za svobodo in ujedinjenje treh plemen — Srbov, Hrvatov in Slovencev, tedaj je ideja svobode postala svetinja vsakega našega državljanja.

Morje jugoslovanske vojske je skupno šlo proti neprijatelju in najvzvišenejša ideja je rodila uspeh na vseh frontah, kjer se je borila.

Dobrovoljci iz Amerike so se pokazali dostojne potomce Miloša in Marka na solunski, italijanski in francoski fronti.

Naš narod je vršil vse to, da s svojo krvjo da podlago novemu svobodnemu domu, novi svoji državi — Jugoslaviji. Združeni narod danes živi svobodno. Ko je na cesti, čuje samo svoj jezik, nad trgovinami ni več napisov stranskih tvrdek, na železnicah se ne čuje nemško in madžarsko, po našem primorju se vidno izgublja italijanščina (veke ukoreninjena). Ni več tlačanskih robov po Bosni in Hercegovini, Črnogorci veselo godejo na svoje gosli, dobrovoljci so se naselili po bogatih posestvih madžarskih plemenitašev, Hrvatom se ni več bati madžarskih konštablerjev, Slovenci pa stiskajo poslednje znake vsiljene jim nemščine. V vojaštvu se več ne sliši "Habt acht!", nego "Slušaš, brat!" ter vse v domačem jeziku.

Svoboda našega naroda, katero je pred leti gojilo samo nekaj naših rodoljubov, je ustanovljena med narodom. Pridobila jo je današnja generacija z velikimi žrtvami. Nas nas je ležeče, da jo ohranimo.

Gospodstvo, Petrovo in žalostno Kosovo polje je osvečeno.

Istotako želim združitve našega naroda v Ameriki. To je moja edina želja pri mojem povratku v stari kraj.

Chicago, 9. julija, 1930.

Dr. V. Kujundžić.

Slovenski slikar v Washingtonu

O uspehu g. Božidarja Jakca.

Nedeljska (13. jul.) izdaja Washington Herald je v svoji prosvetni prilogi priobčila daljši članek izpod peresa kritika Stanley Olmsteda, ki piše zelo simpatično o mladem slovenskem umetniku, bivajočem že več tednov v Washingtonu, kjer je naslikal nekatere portrete zveznih kongresnikov. S člankom je priobčena tudi Jakčeva slika ter dva posnetka portretov kongresnikov, ki sta oba dobro izpadla.

Kritik podaje poleg ocene kratek življenjepisa g. Jakca, omenja njegovo šolanje v Pragi in Parizu ter neštete dosedanje uspehe na razstavah po raznih evropskih mestih. Po delih prišteva Jakca med tisto skupino umetnikov, ki ne sledijo strogemu modernizmu ter slikajo to, kar

vidijo pred seboj, ne pa tistega, kar se jim rodi v domišljiji. Tudi med umetnike starih šol ga ne prišteva, pač pa pravi, da Jakac jemlje nekako srednjo pot.

O kakovosti slikanja se izraža zelo pohvalno, da, neko njegovo delo bi celo primerjal ameriškem Whistlerju. Ko primerja sliko matere prvega in drugega, pravi, da je Whistler gledal predvsem na poteze, deviške in zavestne, dočim se po sliki matere mladega Slovenca zdi, kakor da išče nekega tajnostnega razodenja na način delavca s cepinom v roki.

Mlademu slovenskemu umetniku častitamo in mu želimo še več uspeha v ameriški prestolici.

NAJVEČJA DOSEGA ČLOVEKA

(Naslednji članek je posnet iz Nikola Teslinega spisa, ki ga je pred nedavnim priobčil nedeljski "Herald & Examiner" v Chicagu. Hrvat Tesla je svetovnosladen elektrotehnični inženir, ki je prišel do številnih iznajdb in kateremu je ameriška zvezna vlada dala posebne laboratorije za nadaljna raziskovanja v fizični znanosti.)

Ko se otrok rodi, so njegovi čuti takoj izpostavljeni vplivom zunanjega sveta.

Valovi zvoka, vročine in luči udarjajo na njegovo revno telesce, v katerega rahli živci in živčna vlakna takoj tresljajo, mišice se prožijo in pokorno udajajo, ulovi sapo in dihati začne. To je začetek malega, čudovitega stroja neverjetne delikatnosti in zamotanosti ustroja, da je nima primere z ničemur drugim na svetu.

Mali stroj dela in raste, vedno bolj zamotane čine izvršuje, dovteten postaja za vedno nežnejše vplive in se zdaj pa zdaj izdaja kot popolno razvito bitje — človek, poln čudežnih stremljenj, nerazumljiv, ki se ne more upirati težnji da posnema naravo, ustvarja, da sam dela čudeže, katere zapopade.

Navdahnjen od te naloge išče, raziskuje in iznajde, oblikuje in gradi, bogati z lepoto in veličastjem.

V globine zemlje se spušča, da prinese na dan skrite zaklade in da odklene ogromne zaklete sile v svojo uporabo.

V temne globeli oceana prodira in v modra ozračja neba.

V nedosežno male molekularne zgradbe posega in jih vidi. Premaga in si vpreže silno, uničujočo iskro Prometeja, orjaške sile vodopadov, vetra in morskih tokov.

Blisk Jupitra kroti in podvrže si čas in prostor. Celo veličastno solnce si napravi za svojega služabnika.

Tako je njegova sila, da se že samo ob njegovi besedi treseta nebo in zemlja.

Kaj bo prinesla bodočnost temu nerazumljivemu bitju, ki se je rodilo od samega diha, od gnitju podvrženega mesa, katero pa je vendar nesmrtno? Kakšno magijo bo končno dovršilo? Kaj ima biti največja dosega človeka?

Davno je že dognal, da vsa snov prihaja od neke prvotne snovi, od neke redke tvarine, ki je napolnjevala prostor, katere pa ne more zapopasti. To je bila Akasa ali luč noseči eter, katerega je Prana ali ustvarjajoča sila poklical v življenje.

Prvotna snov, vržena v brezkončno gonjo z nepojmljivo brzino, je postala trda snov, sila se je podajala, gibanje je ponehavalo, a snov se je zopet izgubljala in se spreminjala nazaj v prvotno tvarino.

Ali more človek kontrolirati ta najveličastnejši proces narave? Ali more upreči njene neizčrpne sile, da mu bodo služile, ali — kar

je še višja dosega, ali jih more upreči samo po sili svoje volje?

Če bi zmožni to, bi bila njegova moč skoro brezmejnna, nadnaravna. Na njegov ukaz, s prav majhnim trudom od njegove strani bi stari svetovi izginili in novi bi po njegovih načrtih prišli k življenju.

Določil bi, ohranil in okreplil oblike etra, kakor si zamišlja v sanjah. Spremenil bi lahko obliko planeta, kontroliral letne čase, vodil svojo zemljo po vsemirju, koder bi sam želel.

Na njegov ukaz bi treščili skupaj planeti in mu ustvarili nova solnca in zvezde. Vcepil in razvil bi življenje v vseh neskončnih oblikah.

Ustvariti ali uničiti snov, spraviti jo skupaj v forme po njegovi želji, to bi bila največja dosega, bila bi pojav o sili človeške misli in o njegovem najpopolnejšem triumfu, ki bi mu dal mesto poleg stvarnika. To bi tudi dopolnilo končni cilj človeka.

ANDREJ KOBAL:

SPOMINČICA

Spominčica, modrih oči ne spominjaš,
bolesti za zgubljeno srečo razgrinjaš.

Ko v cvetje ljubo se oziram,
da nežne preštel bi zvezdice,
zrem deklice lice,
solze si otiram.

Spominčici plahi, njeni očesi,
v nje, zgubljeni, zreti želi srce si.

Prekasno je srcu želeli;
ni dano živeti dekletu,
prenežnemu cvetu
je bilo — umreti.

TUDI MI GA NOČEMO

Gospodu Tonetu Grdenu, ki je z opazovanji v "Prosveti" uvedel perfektno detroitsko slovenščino, se "Jugoslovanski Obzor" v Milwaukee zahvaljuje za zmerjalne poklone, kot na primer "komedijanti", "purgarji", "klovni" ter "suckers", in "scoundrels" in ga poziva, naj take poklone razdeli po Chicagu.

Kaj še! Kdo ga je pa najel! Tistim naj daje poklone, ki so ga najeli za plačo, za kakršno nikoli ne bo sposoben. No da, plača itak članstvo, poleg tega pa kontrolira še glavni nadzornik, ki mu je toliko pri srcu vsak cent jednote, da še za "street car" sam plača.

VICTOR S. SKUBIC:

ČAST

Čast, komur čast!

Lepa beseda je to in lepo se sliši — ko se pravilno rabi. Velikokrat pa se beseda zlorabi v doseg osebni koristi.

Komu in kdaj se izkazuje čast? Daje se tistim ljudem, ki so kaj koristnega storili za splošnost, naj si bo za ljudsko zdravje, prosveto, ali za izboljšanje človeškega življenja.

Gotovo skoro vsak čitatelj pozna zgodovino iz življenja Abrahama Lincolna, kateri je veliko žrtvoval, da je bila v njegovi dobi odpravljena sužnost. V naših dneh se priznavajo njegova dela in radi teh se on čisla in mu je izkazovana visoka čast. To je bil mož, vreden najvišje časti.

Imamo tudi ljudi, ki uživajo čast, katere niso nikdar zaslužili. Celó to se je zgodilo, da so ukradli čast od drugih, kateri so bili časti res deležni.

Vzemimo primero v industrijalni povzdigi. Iznajditelj izumi nov predmet in ga podari svetu. Iznajditelj je običajno revež, ki nima gmotnih sredstev, da ostane iznajdba v njegovi posesti, to je, da je prisiljen iznajdbo in nje dobrine, katerih del bi moral iti njemu, prodati za nizko ceno. Mogoče pa mu je iznajdba na zvijačen način odvzeta.

Taki slučaji se pripete vsaki čas — v časopisih čitamo o njih. Koliko življenskih slučajev bi lahko tu naštel!

Tudi med Slovenci imamo ljudi, ki so vredni časti, in take, kateri časti niso vredni, pa se vendar z njo postavljajo.

Naša slovenska zgodovina v Ameriki je zelo pomanjkljiva. Iz nje ljudstvo ne ve, kdo je res vreden časti med nami. Vzrok je, mislim, ker še nismo imeli prave osebe ali oseb, da bi pravično beležili našo slovensko zgodovino v Ameriki. Zgodovinar — če hoče biti res zgodovinar — ne sme in ne more biti pristranski. Pa tudi zla navada je med nami, menda nevoščljivost ali kaj, da drug drugega poniža, namesto da bi mu izkazal čast za časti vredno delo.

Slovenski pionirji v Ameriki so veliko storili za prihajajočega priselnika in za narod sploh. Toda malokdaj se sliši, da bi jim bila izkazana čast. Današnja generacija kakor da bi vstopila zgradbo, katero so sezidali pionirji. Pa za njih dela hoče žeti čast — priznanje za to, kar so drugi žrtvovali.

Upajmo, da se bo rodila oseba, ki bo spisala našo slovensko zgodovino z ljubeznijo in priznanjem za vse, ki so za svojo velikodušnost in požrtvovalno delo časti in spoštovanja vredni.

Bikoborba na Francoskem

Bikoborba je španska igra. Igra se poleg Južne Amerike še na Španskem in Portugalskem, a tudi po južnih krajih Francije se je po vojni uvedla. Najbolj zanimiv poizkus za uvedbo bikoborbe pa je gotovo naslednji, ki se je odigral v severnem francoskem mestecu Melunu.

Kaj je vzrok, da je severno mesto v hladnem kraju uvedlo bikoborbo, ni znano. Ta igra spada samo v vroče kraje. Vendar se je mesto menda hotelo proslaviti, češ, če imajo še na Španskem lahko bikoborbe, jih bomo mi tudi, pa je kar na lepem svet mestne občine sklenil, da pod svojim pokroviteljstvom priredi bikoborbo. Mogoče jim je šlo tudi za denar, kajti dandanes se osebno turisti zelo zanimajo za te igre in marsikdo gre na Špansko samo zato, da bi videl, kako biko ubijajo.

No, mestece Melun je šlo na delo, potrošilo denar za priprave, glede dobička pa določilo, da bo šel v korist siromašnih otrok. Vse bi šlo v redu, da se ni zoperstavilo Društvo proti trpinčenju živali, ki je iz Pariza na dan bikoborbe poslalo v Melun na stotine svojih članov ter z njimi organiziralo protestno demonstracijo. Člani društva so stopili v areno in na govorniške odre ter se nad publiko drli, da je ubijanje bikov krvoločnost. Nikdar ne sme slavno mestece Melun dopustiti tega škandala. Mestni župan je mahnil z roko in v areno se je spustilo 20 policajev na konjih, ki so demonstrante razgnali.

Ko je bila arena čista, so spustili vanjo prvega bika, mlado preplašeno živinčce, ki se je dal mirno od bikoborca žgečkati in goniti v krog. Istočasno pa so se pariški demonstranti spustili na tribune in v lože. Vnel se je boj s policijo ter pristaši bikoborbe s člani Društva proti trpinčenju živali. Boksali so se tako, da se nihče več ni zmenil za žival in bikoborca v areni. Pretep je postal tako hrupen, da se je bilo bati, da se porušijo odri z gledalci in je vse uteklo z njih. Bikoborec, ki je z rdečo krpo plesal pred juncem, je ostal sam z živaljo; pa je pustil svoj neokrvavljeni meč in izšel iz arene, junček pa mirno za njim.

Zdaj pa imajo v Melunu pravdo, da-li se bikoborbe nadaljujejo ali ne. Izgleda, da se bodo, ker je vsak gledalec, ki je plačal vstopnico, jezen na pariško Društvo proti trpinčenju živali, ter se hoče sedaj osvetiti.

Ostriženo jagnje.

Sodnik: Ali imate še kaj predložiti sodišču, predno izrečem obsodbo?

Jetnik: Ne. Zadnji dolar mi je vzel advokat.

SPISAL BLASCO IBANEZ, PREVEL A. K.

(Dalje.)

II. DEL.

Kaj je zavidal don Marcelo.

Starejši Desnoyers je strmel, ko je videl, da je vojna neizogibna. Človeštvo je znorelo. Ali je vojna mogoča, ko je tolikanj železnic, trgovskih ladij, iznajdb in celo gibanja v zraku? Saj se bodo narodi za vselej upropastili. Razkošja so vajeni, katerega pred stoletjem niso poznali. Kapital gospodari svetu in vojna ga bo uničila. Pa tudi vojne mora biti konec že v par mesecih, ker bo zmanjkalo sredstev. Uprle se je kot trgovec, ki vidi, da se radi vojne norost, njegovi stotisočaki in milijoni spremenijo v dim in ubijanje.

Ker se je moral nad nekom znesti, je vso to vojno neumnost vrgel na svoje državljane. Preveč govorijo, da se bodo revanžirali! Dva in štirideset let je poteklo, odkar je Francija izgubila Alzacijo Loreno, pa še govore o maščevanju radi teh dveh provinc, medtem ko imajo ogromna nerazvita posestva v drugih delih zemlje. Zdaj bodo šele plačali kazen.

Zanj je vojna pomenila nesrečo na debelo. V svojo domovino ni veroval. Dnevi Francije so minuli. Zdaj zmagujejo severni narodi, posebno Nemčija, katero je videl od blizu ter občudoval strahoto njene discipline in stroge organizacije. Kot bivši delavec je čutil nekak nagon sebičnosti, kakor ga občuti vsak, ki si nagradi milijonov. Mrzil je politične ideale, le v interesu svojega razreda se je tekom zadnjih let navzel odpora proti vladnim škandalom. Kaj more korumpirana in nesložna republika najbolj trdnemu in močnemu cesarstvu na svetu? . . .

“V smrt gremo,” si je dejal. “Slabše kot sedeminsedemdesetega! . . . Strašne reči bomo videli!”

Najbolj je bil presenečen nad lepim redom, ki se je pokazal, ko je Francija klicala pod orožje. To je v njih zopet oživilo narodni čut. Večina Francozov je vendar le dobra, kakor

prejšnje čase. Toda voditelji! Kje jih dobijo, da bodo vodili do zmage?

Marsikdo se je tako vpraševal. Vlada je molčala, da nihče ni vedel, kdo ima biti bodoči zapovednik. Vojska je rastla od ure do ure, toda kdo so njeni generali. Eno ime se je začelo ponavljati od ust do ust: Joffre! Njegove prve slike so vsakogar zanimale. Desnoyers jo je skrbno motril. “Izgleda, da je sposoben general.” Začutil je zaupanje, kakor da gleda zaupnega bančnega ravnatelja. Svoje interese mu lahko zaupa. Končno je Desnoyers proti svoji volji sam postal navdušen. Kakor vsi okoli njega, je živel nestrpnost, kot da so minute ure in ure leta. Dogodki pa so prekipevali drug drugega. V teku tedna se je zdelo, da je svet hotel nadomestiti vse, kar je zamudil v dolgi dobi miru.

Starček je živel največ na cesti, z množicami civilistov pozdravljal vojake, ki so neprestano odhajali na vojno.

Ponoči je videl cele procesije na bulevardih. Trobojnica je vihrala pod električnimi luči. Iz nabitih kavaren sta se razlegala godba in petje domoljubnih popevk. Sredi aplavzov in vzklikov se je množica na cesti naenkrat razcepila: vsa Evropa je korakala mimo — da, vsa razen rogajočega se sovražnika — in pozdravljala Francijo v uri nevarnosti in prisrčne sloge. Zastave raznih držav so se vrstile, za njimi so korakali Rusi svetlih in tajnostnih oči, Angleži z odkritimi glavami in versko resnostjo, Grki in Rumuni s krivimi nosovi, rdeče in belolasi Škandinavci, glasni Amerikanci z deško navdušenostjo, brezdomovinski Židje, prijatelji naroda socialističnih revolucij, Italijani, Španci in Južni Američani, vsi neumorni v vzklikanju. Bili so dijaki, trgovski pomočniki in vajenci, ubežniki, ki so kakor mornarji razdejane ladje iskali zatočišča v Parizu. Njih vzklikanje ni pomenilo ničesar, vendar so hoteli tako pokazati ljubezen do republike. Ko je Desnoyers videl vse to, je čutil, da Francija še nekaj šteje, da je moralno vplivala na svet in da njena žalost in veselje štejeta v vsem človeštvu.

“V Berlinu in na Dunaju so najbrž tudi navdušeni, toda tam morajo biti sami Nemci,” si je dejal. “Gotovo se noben tujec ne udeležuje njih demonstracij.”

Narod revolucij je videl navdušenje tujcev, vendar se je čutil nekak odpor proti njim, ki nudijo svojo kri Franciji. Marsikdo je menil, da bi vlada morala počakati vsaj dvajset dni, da prvo mobilizira vse svoje, potem šele sprejme tuje prostovoljce. On pa, po rodu Francoz, je še pred par urami tako malo zaupal Franciji!

Čez dan so se množice stekale proti postaji vzhodne železnice. Pred postajo in po bližnjih

ulicah se je gnetlo naroda. Veliki del oborožene Francije se je stekal tu skozi na bojišče.

Desnoyers je bil šele dvakrat na tej postaji, takrat, ko je šel na Nemško in ko se je vrnil. Zdaj so drugi šli po isti poti. Množice se rojile sem, da se poslavljajo od uniformiranih svojcev, izginjajočih skozi železni vhod, kateri se je v solncu svetil kot ogromno žrelo, ki požira ljudi.

Don Marcelo se je vračal s teh slovesov, ki so ga utrujali, kakor človeka, ki je zbežan od preglobokega čustvovanja. Vzlic svojemu trimastemu značaju, ki bi nikdar ne priznal pogrška, se je stari mož nekam sramoval radi prejšnjih dvomov.

Ko se je četrti dan mobilizacije Desnoyers vračal domov, je krenil proti cesti de la Pompe. Par nepaznih besed, ki jih je izustila Šiši, skrb žene in svakinje, vse to mu je dalo misliti, da se je moral Julij vrniti iz Amerike. Moral je videti vsaj okna njegovega stanovanja, da se prepriča. Da prežene misel o iskanju sina, katerega je še vedno hotel prezreti, se je spomnil, da tudi neki poznani mizar živi tu. "Poiskati moram Roberta, ker sem mu že pred tednom obljubil, priti sem."

Ta Robert je bil mlad človek, ki se je osvobodil mojstra in je začel izvrševati svojo obrt sam. Mala, skoro podzemna soba mu je služila za stanovanje in mizarstvo delavnico. Desnoyers ga je imel rad, ker ga je zabaval z govorjenjem proti drugim državljanom in pa ker mu je popravljal pohištvo, kakor je želel. Celu na razkošnem stanovanju na cesti Victorja Hugota je ta mizar popeval "Internacionalo", a mojster mu je to dopustil, ker ga je po ceni najemal. Našel ga je s čepico po strani, v širokih hlačah in škornjih z raznimi trakovi in rozetami na jopiču.

"Prepozni ste, gospod," je dejal veselo. "Dejavnico ravno mislim zapreti. Lastnik je mobiliziran in čez par ur pri polku." Pokazal mu je popisani papir na vratih stanovanja, kar je jamčilo, da se je lastnik s pomočniki vred odzval mobilizacijskemu pozivu.

Desnoyers bi nikdar ne bil mislil, da bo ta mizar kdaj postal vojak, ker se je vsikdar upiral oblastnikom. Sovražil je pariško policijo, s katero se je večkrat pretepal. Najbolj pa je črtil vojaštvo, na shodih proti militarizmu je bil ravno on najglasnejši. Zdaj pa ta revolucijonar odhaja na vojsko prostovoljno . . .

Robert je navdušeno govoril o svojem polku, o življenju med tovariši, ko se bliža smrt.

"Še sem istih misli, kot sem bil," je pojasnil, "toda vojna je vojna in nauči nas marsičesa, med drugim tudi to, da morata biti s svobodo zvezana red in oblast. Potrebno je, da nekdo vodi, drugi pa sledijo prostovoljno, a slediti morajo. Ko izbruhne vojna, tudi vidimo stvari malo drugače kakor bi komu ugajalo."

One noči, ko so umorili Jauresa, je tulil razjarjenja in napovedoval, da bo umor že drugo jutro maščevan. Poiskal je tovariše, da napravijo načrt za maščevanje nad morilci. Toda vojna je napočila. V zraku je bilo nekaj, radi česar domač spopad ni bil mogoč, bilo je nekaj skupnega.

"Pred tednom," je vzkliknil, "nisem bil militarist. Kako daleč se zdi to! . . . Še vedno sem tistih misli: ljubim mir in sovražim vojno kot vsi moji sodrugi. Toda Francozi niso nikomur storili nič žalega, vendar nam grozijo, da nas zasužnjijo . . . Tudi mi znamo pokazati zobe, če hočemo. Vojno proti vojni bomo imeli. Tako se bomo topli, da bo to zadnja vojna."

Ni se izrazil dovolj jasno, zato je nadaljeval: "Vojskovali se bomo za bodočnost, umirali zato, da našim vnukom ne bo treba enakih gorja. Če sovražnik zmaga, bo vojna prišla v navado. Zmaga mu pomaga samo rasti. Tako si prvič podvrže Evropo, potem še ostali svet. Oropani pa se bodo dvignili, da bo še več vojn. Ne želimo si osvajanja. Želimo nazaj Alzacijo in Loreno, ker se jih prebivalci želijo zopet združiti z nami. Toda svetovnega miru ne bomo ogrožali. Dovolj je bilo tega z Napoleonom, iste skušnje se ne smejo obnoviti. Za svojo varnost se bomo topli in za varnost sveta, za življenje šibkih narodov. Če bi bila to napadalna vojna, samo za zmago, potem bi se mi socialisti ne udeležili. Toda to je samoobrana in vlada ni storila napake. Združiti se moramo, ker smo bili napadeni."

Mizar, ki je bil tudi protiklerikalen, je postal strpen. Pred dnevi se je sestal v uradu uprave z nekim rezervistom, ki je baš odhajal k polku. Na prvi pogled je spoznal, da je mož bil duhovnik.

"Mizar sem," mu je rekel, "ti pa, tovariš, delaš v cerkvi." Govoril je tako, da bi duhovnik ne sumil. Stisnila sta si roki. "Prav nič mi ni za klerikalce," je Robert razjasnil Desnoyersu. "S cerkvijo že dalj časa nisem prijatelj. Vendar povsod v življenju morajo biti dobri ljudje in dobri ljudje se morajo razumeti v resnih časih, kot so sedaj. Ali ne mislite tako?"

Vojna je soglašala z njegovimi socialističnimi težnjami. Ko je prej govoril o revoluciji, se je veselil misli, da bodo vsi bogataši izgubili svoja imetja in bodo morali delati, da se prežive. Zdaj pa se je enako navduševal pri misli, da vsakega Francoza zadene ista usoda brez razrednih razlik.

"Vsi si optamo nahrbtnike in vsi bomo jedli komis." To vojaško treznost je omenil še radi onih, ki ostanejo doma. Radi vojne bo zmanjkalo hrane in vsi se bodo morali zadovoljiti z najskromnejšim.

“Tudi, vi, gospod, ki ste prestari za na vojsko, vi, ki imate milijone, boste morali jesti isto kot jaz . . . Ali ni to lepo.”

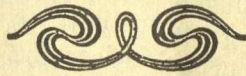
Desnoyers se ni čutil užaljenega po teh besedah mizarja. Zelo obziren je postal. Ta mož, ki nima nikakega posestva, katero bi moral braniti, gre na vojno, mogoče v smrt, radi plemenite misli, da bodoči rodovi ne bodo več trpeli vojnega gorja. Da stori to, se ni obotavljal niti odreči se prejšnji veri . . . On pa, ki pripada razredu bogatašev, posedujoč toliko reči, katere je treba braniti, je dvomil in kritiziral!

Nekaj ur nato ga je videl blizu slavoloka Zmage. Med skupino delavcev je bil, ki so se spojili z drugimi in zopet z drugimi, iz vseh razredov. Na čelu vse te človeške črede pa je

korakal narednik in zadaj vojaki s puškami na rami. Naprej, rezervisti! . . .

Veličasten spev, preteč in enakomeren, se je razlegel iz ust množice. Robert je pel v vojaškem zboru s toliko silo, da so se mu tresli močni galski brki. Vzlic navadnemu blagu njegove obleke in platneni ročni torbi je izgledal veličastno in junaško kakor kremenite figure vklesane v slavoloku Zmage. Ženska, ki je bila često pri njemu, ga je z malim dečkom spremljala do postaje. Za trenutek se je obrnil od njiju, da spregovori s tovarišem, ki je gladko obril in resen korakal z njim v vrsti. Mogoče je bil duhovnik, katerega je srečal pred dnevom. Zaupno sta govorila in prijazno, s tistim bratstvom, katerega človeku navdahne smrtna nevarnost.

(Dalje prihodnjič.)

MIR ALI VOJNA -- V EVROPI?

V Evropi se kuha. Kotel to pot ni na Balkanu, temveč na Laškem; zmes, katero varijo v njem, pa meša Mussolini. Diplomati sicer zavzemajo precej drugačno taktiko kot so jo pred svetovno vojno, toda jasno je razvideti, da je diplomacija dvojna, ki vsako toliko časa pokaže dve nasprotni struji. V toliko je sedanja dvojna diplomacija različna od predvojne, da ena deluje za dosego prijateljstva in sodelovanja — za mir; druga pa pridno dela za tekmovanje, nestrpnost in — vojno.

V zadnjem poročilu o položaju smo omenili Mussolinijevo rožljanje proti Franciji in Jugoslaviji. Tu se malo ali nič ne dela za mir. Povečana in s fašistično glorio opevana Italija je kaj srborita, skoro podobna predvojni vojaški Nemčiji. Ker Francija precej nestrpno gleda vse laško govorjenje o orožju, se še sama oborožuje. Pred kratkim je njena vlada odobrila \$26,000,000 kapitala za vojne potrebščine.

Pri vsem tem pa se v Evropi vrši trezno delo ne samo za mir, temveč za združene evropske države. Briand je prišel z načrtom, katerega so takorekoč že odobrile Nemčija, Poljska, Čehoslovaška in Jugoslavija in radi katerega se bo v jeseni vršila konferenca, katera mogoče da podlaga za evropske združene države.

Le Mussolini ugroža dalje. Pogodbe sklepa z najrazličnejšimi državami, kakor da že ni dovolj pogodb, ki so druga z drugo v navzkrižju. Prav je imel tisti, ki je dejal, da je ravno preve-

liko število pogodb v Evropi krivo, da ne bo še tako kmalu miru.

Italija s sedanjim vodstvom hoče razmaha. V nekdanje rimsko cesarstvo bi jo Mussolini rad spremenil. Zato išče zaveznikov med nezadovoljnimi državami, kot na primer Ogrski in Bolgariji ter med nemškimi nacijonalisti. Obratno je Francija bolj zadovoljna s sedanjim stanjem ter tudi ima na svoji strani Jugoslavijo, Rumunijo, Čehoslovaško in Poljsko.

Prva nevarnost je na Jadranu. Italija bi rada Dalmacijo in mogoče še dal Slovenije s pre-mogokopi. V Albaniji, ki meji z Jugoslavijo, si je utrdila svoje stališče, kar je nekako iz-zivanje Jugoslavije. Istotako je bilo že večkrat dokazano, da Bolgarijo zalaga z orožjem.

Toda pri vsem tem govorjenju o vojni ni treba pozabiti, da je Evropa vsa izmučena od zadnje vojne, katere ta generacija še ne bo prebolela. To se opaža tudi pri mirovni diplomaciji, katera izvira največ na Francoskem. Dalekovidni državniki smatrajo za edini izhod iz u-propastenja Evrope, ako odpravijo politične meje, odpravijo carine in, priznavajoč popolno neodvisnost vsaki državi, napravijo zvezo vseh evropskih držav. Idejo, katero je pred sto-dvajset leti sprožil Napoleon za združene države Evrope (s Trstom kot najbolj primernim glavnim mestom), so torej obnovili Francozi. Za idejo so se izjavile že sledeče države: Nizozemska, Belgija in Španija, Jugoslavija, Rumunija, Čehoslovaška in Poljska ter več ali manj jasno tudi že Anglija in Nemčija.

Pustolovščine vegetarijanca

Vegetarijanec je navadno tisti človek, ki pravi, da je greh jesti kakršnokoli meso. Samo zelenjavo, sočivje in močnata jedila sme po svojih naukih uživati. Vegetarijancev je precej na svetu, nekateri mesa zato ne jedo, ker ga jim želodec ne prenese, drugi so pa taki radi kakšnih posebnih verskih nazorov.

Zanimiv slučaj vegetarijanca se je pred kratkim pojavil v Budimpešti. Kot apostol je hodil bos in gologlav po cestah in ljudem pridigal, da ne smejo jesti nobenega mesa, če hočejo, da bodo zdravi in Bogu ljubi.

Nekega dne se je Bocs, tako mu je ime, odločil, da gre na Laško, kjer je zelenjava cenejša in kjer ga bodo mogoče ljudje rajši poslušali. Na dolgo pot se je podal kar brez potnega lista, peš in gologlav. Hodil je in hodil, prišel do laške meje, toda, joj, karabinjeri so ga brž prijeli. Še na druge ljudi so sumljivi, pa bi ne bili na capinskega bosonožca z dolgo brado in brez klobuka. Na Laško ga niso pustili.

Žalosten in razočaran se je Bocs vračal preko Koroškega in se ustavil pri nekem slovenskem kmetu blizu Celovca. Kmet se ga je usmilil, ga nasitil z žganci in mlekom in mu dal prenočišča. Toda nesreča za Bocsyja je hotela, da je kmet ravno naslednjega dne imel svoj god. Drugi kmetje so prišli zvečer, prinesli harmoniko, in pričel je ples. Zbudili so še Bocsyja, da je ustal in moral plesati z njimi. Bocsy je po prisilnem plesu pobegnil, a so ga kmalu dobili avstrijski žandarji ter ga odgnali v Celovec. Orožniki so zahtevali, da se mora lotiti kakšnega dela, da ne bo bos in razcapan hodil po svetu.

Šele v Celovcu se je dobilo nekaj Madžarov, ki so za Bocsyja preskrbeli, da je dobil obleko v čevji in klobukom. Plačali so mu vozni list do Budimpešte, kamor se je takoj odpeljal.

Toda Bocsyja to še ni odvadilo vegetarijanstva. Koj ko je prišel domov, je slekel boljšo obleko, sezul čevlje in odkril klobuk, pa šel zopet na cesto pridigat, da nihče, kdor hoče biti zveličan, ne sme jesti nobenega mesa, pa naj bo živalsko, ribje ali žabje ali kakršno koli.

Mogoče se imam za svoj uspeh zahvaliti svojim prvim neuspehom. Ko nisem niti toliko zaslužil, da bi plačal svoj kruh, sem se naučil, kj se pravi biti svoboden in neodvisen. Tedaj so me napadali in se mi rogali, kakor me danes slave. Ali baš roganje in napadanje me je sililo k delu. Jaz nisem šel masi naproti, temveč je ona prišla k meni. **Van Dougen.**

V resnici bogat je samo tisti narod, ki je bogat na idejah, velik in plemenit samo tisti, ki ima visoko in plemenito mišljenje; zapovedovati more le oni narod, ki zapoveduje z duhom; ljudstvo brez naprednega duha ne gospodari nad drugimi nego jim služi. **Simon Rutar.**

Predno človek pomisli na velikodušnost, na nesebičnost, na pravičnost, se mora predvsem naučiti, da obvlada samega sebe, mora biti dovolj močan, da kroti svoje lastne sile.

Lev Tolstoj.

PIKNIK KLUBA JUGOSLOVANSKE PROSVETNE ZADRUGE V CHICAGU v nedeljo dne 10. avgusta, 1930, V CLARENDON HILLSU, ILL.

Dobrodošli vsi naročniki Svobode in drugi veselo razpoloženi rojaki v Chicagu in okolici.

O prepiru.

Prepira je povsod dovolj in preveč. Navadno pride prepir od tega ker se ljudje skregajo. Skregajo pa se, kot nam pravi prijatelj, če je preveč ali premalo denarja. Da se torej ne bomo prepirali, upoštevajmo tole navodilo:

1. Nikoli se ne skregajmo.
2. Tisti, ki imajo preveč denarja, pa naj ga dajo nam, ki smo brez njega. Fix.

Po izansko.

Francetovi pristaši so ponosno kazali nanj, češ, ako se France na koga spravi, ko mu nihče ne more do živenga, pa mu Francelj ajns, cvaj glavo odseka.

Hm, zdi se, da se je France hodil z Iga učit za plot k sv. Janezu pri Trzinu.

Stari Čarli.

Leta ga nič ne izuče, pa če se stokrat na glavo postavi. Dvakrat je zapisnikar zapisal, dvakrat mu je prebral, dvakrat predsednik prebral, pa še pravi in Ribnici čast krade, da ni črnega na belem in da sam sedi na ušesih.

To je ravno tako kakor z nekim porotnim odsekom, ki se je zarotil, da bo tičke (jednotino društvo!) sfiksals. — Gorenje.

Identični dvojčki.

“Proletarec” poleg drugega udrihanja včasih zakvanta tudi čez “Ameriško Domovino”. No, zdaj pa pišejo v Clevelanda, da se od nje ne razlikuje — vsaj v priobčanju kartunov ne. Mogoče pa jih iz nje da ponatisniti — saj denarja itak dovolj nabere z izobraževalno akcijo.

Strela z oblačnega

Kaj pa s tistimi črnimi obla-

ki nad številko 39? Ali so že treščili v glavo legalnega Franceta?

*

Z izleta v Radovljico.

Ekspertni spremljevalec nam piše na razglednici, da je izletnikom razkazal Napoleonov grob in kraljevske vrtove v Parizu. Ko jim je pokazal še sliko svetega Denisa, ki je stnale pobral svojo odsekano glavo in z njo zbežal v cerkev, je ekspertni spremljevalec vprašal, po čem proda bike. V Ameriko nam torej piše, da za 25 “bikov” dobi plačano vožnjo za tja in nazaj. — Cheap!!

*

J R Z — I N R !

Nesramnost je vpraševati kje je denar JRZ.

JRZ je bilo že davno linčano, plašč pa so si med seboj razdelili pirati. Eno coto brez knofa so za bluff blagodarno podelili celo slovenskim majnarjem.

Molčimo in ne žalimo brezbožnih piratov.

*

Alternativa.

Pred njo stoji g. Šiškovič iz Clevelanda. Ne ve če bo babca ali bo mandlc. Eno mora biti! Ali bo diktatura izobraževalne akcije ali direktorija SND. Če bo diktatura izobraževalne akcije, se bo odprto pismo zaprlo in Šiškovič bo za eno stopnjo višje v romanju do tajništva SNPJ; če bo pa diktatura SND, bo Šiškovič še stal pred alternativo in podpisaval odprta pisma za Prosveto in Proletarca.

*

“Eros, razpni krila . . .”

Tako je pela srborita Kolontajeva v svoji knjigi o svobodni ljubezni. “Eros, bog ljubezni, razpni krila in ponesi me v naročje ljubčka, da pozabim svojega sitnega dedca . . .”

To je tudi pesem naših napredno zavednih borcev. Naprednost se ne sodi samo po znanju in po borbi za enako-

pravnost, temveč tudi po svobodni ljubezni. Dobi “divors” in sedi na Erosove repetnice, pa boš naprednjak!

*

Klub svobodne ljubezni.

Ker je klub razredno zaveden, je za kandidata, če hoče biti res naprednjak, potrebno da se razporoči ali pa da veruje v svobodno ljubezen. Vsi seveda še niso razporočeni, zato pa je treba podvzeti izobraževalno akcijo, da se to čim prej izvrši. Prihodnja brošura izobraževalne akcije bo vse podrobno popisala, kako se kontrolira in kako se ljubi umetniško.

*

Sama reklama.

Nekemu slovenskemu tedniku, ki nosi siromašno ime “Proletarec”, je preprečeno, da ne sme več v Jugoslavijo. To je precejšnja reklama. Ker vem, da “Proletarca” ne gre več kot kakšen ducat v stari kraj, bi skoro stavil, da si je urednik Zajc sam izposloval to prepoved, (če sploh obstoja), da si na ta način dela reklamo. Vse izgleda, da si je moral to sam izmisliti, da sedaj udriha po kraljevaših, po diktaturi, po Jugoslaviji in po vodiški Johanci.

Če je Jugoslavija “Proletarca” res prepovedala, ni nič čudnega. Jaz jim dam prav. Sam sem že davno prepovedal nositi “Proletarca” v mojo hišo, in vem, da je od mene “Proletarec” dobil več kot od Jugoslavije.—Miha.

NOVA SLOVENSKA RESTAVRACIJA.

Na Ogden Ave. (zap. 6152) v Ciceru sta otvorila novo slovensko restavracijo rojaka Tony Golenko in Frank Vidmar. “Ogden Inn”, kakor se prostor imenuje, je bil prej v čeških rokah.

“Mi in domovina”

Pod tem naslovom je v clevelandski “Enakopravnosti” pred kratkim izšel uredniški članek, razmotrivajoč spremembo v odnošajih med slovenskim priselničtvom v Ameriki in našim starim krajem. Člankar se veseli te spremembe, ko slovenski priselnik mogoče ne sodi več tako ostro starega kraja in ko se tudi brat v domovini ne prenaagli z obsojo. Do spremembe, katera ima biti koristna za obe strani, posebno pa za izselnika v Ameriki, je prišlo največ s kontaktom, obiski: iz stare domovine so prišli umetniki in nas spomnili na rojstne kraje, tja pa gredo skupine izletnikov, da še enkrat obude spomine na srečna mlada leta.

Da, marsikdo si želi, da bi mogel nazaj v rojstne kraje. Ne samo na obisk, za stalno bi nekateri radi zapustili Ameriko in odšli nazaj v deželo, katera jih spominja srečnejšega življenja. V vsaki jugoslovanski naselbini po Ameriki dobimo skupino starejših ljudi, kateri so tujini dali vse — svoja mlada leta in delo —, toda od tega, kar jim je dala tujina, jim ne preostane ničesar. Siromašni so, vzgojili so otroke, res, toda ameriški otroci v največ slučajih niso to, kar so bili priselniki, ko so odraščali v rodnih krajih. Med temi ostarelimi priselniki, ki nimajo nikogar in ničesar, se najčesteje čuje želja, da bi mogli kam nazaj, čeprav je želja le megljena, kajti tudi domovina, kakor so spomni na mladostna leta lepi in jasni, se jim je po dolgih letih odtujila, znanci tam so pomrli ali pa so pozabljeni.

Stiki s starim krajem so dobri posebno za izselnika, ker to mu utrjuje neko zavest, ki je tudi naturaliziranemu ameriškemu državljanu koristna. Le škoda, da je posečanje in vračanje tako majhno. Če seštejemo vse izletnike skozi vse različne parobrodne družbe in agencije, pa vidimo, da število izselniških izletnikov ne prekaša niti desetine procenta vseh slovenskih priseltnikov v Ameriki. Od vsakega tisoča priseltnikov mogoče dobimo enega, ki enkrat ali večkrat poseti stari kraj.

Tudi za priseltniško mladino bi bilo koristno, da more v stari kraj ne samo na poset, temveč na primerno dobo, da tam biva med narodom, iz katerega sta izšla njih oče in mati. Ni to važno v prvi vrsti radi jezika, da bi se ga naučili, temveč toliko bolj radi spoznavanja in razumevanja. V največ slučajih namreč vidimo, da med starši in otroci priseltnikov vlada eno najžalostnejših razmerij: drug drugega ne

razumejo in otroci čutijo do svojih staršev — prav radi tega nerazumevanja — nekak stid. Tujci so si med seboj, drug drugega ne razumejo, v nekaterih slučajih še po jeziku ne, kaj šele v drugih bistvih življenja, ki segajo globlje.

Ko ameriški Kitajec vidi, da se mu sin ali hči upirata, kaj naredi drugega kot svojega otroka pošlje za par let na Kitajsko, da se tam uči spoštovanja in pokorščine do staršev. Po par letih se navadno vrne poslušen, dober in mehak.

Ni dobra slepa pokorščina, ampak za marsikaterega priseltniškega sina bi bilo bolje, da je slepo pokoren kakor pa da se radi nerazumevanja zoperstavlja roditeljem, se jih sramuje in radi pomanjkanja zvez s svojim domom, ki bi morale biti osnovne v življenju vsakega človeka, izgubi, zaide na kriva pota. Ne pozabimo, da po ameriških ječah ni največji odstotek priseltnikov, temveč priseltniških sinov in hčera.

V tem ni sramote za priseltnika. Siromak je. On sam ne more ustvariti razmer, v katerih živi: kruta in sebična tujina gre svojo pot naprej, delati mora zanjo, če hoče preživeti in nima prilike, da bi vršil celo najpotrebnejše, to je, da bi vzgojil svojega otroka. Sploh pa je to skoraj nemogoče, ker bi bilo potrebno, da bi se prej sam naučil ameriškega življenja.

Ej, dobro bi bilo, če bi mogli vsako leto precejšnje število naraščaja poslati v stari kraj. Ni tu nikakega pridiganja, ali pomislimo, koliko več sreče ali zadovoljstva med starši in mladino bi bilo, če bi se vsako leto samo od soda odtrgala desetina, da bi jo dali v to svrhu. Otrok bi bil hvaležen in oče in mati bi bila na sina ali hčer bolj ponosna.

Pa za stari kraj bi bilo boljše. Spoznavati bi začeli svoje ljudi v tujini. Zdaj jih ne poznajo, ne poznajo položaja v katerem žive, ne mišljenja ali duše priseltnika. Kaj na primer ve kakšen doktor ali ekonom, ki pride iz starega kraja pogledat na uro v Ameriko, pa brž po povratku napiše knjigo o ameriškem izselništvu? Kaj more vedeti o slovenski koloniji, o željah in težnjah bednega izseltnika?

Sladkosneda Janja sili v ateka, da bi ji dal nikel za sladoled. To se hoče odkrižati, rekši: “Nimam nič drobiža!” — Ona tedaj hitro povzame: “Pa mi daj drobiž!”

OB BARAGOVIM STOLETNICI

Naslednji članek smo posneli iz knjige "Our Slavic Fellow Citizens", ki se nahaja v "Svobodini" knjižnici. Velika ilustrirana knjiga, obsegajoča 536 strani, ki jo je leta 1910 spisala Emily G. Balch, profesorica ekonomije na Wellesley College, vsebuje več opisov o slovenskih priselnicah in tudi slike iz slovenskih kolonij.

Pisateljica v prvi vrsti ovrača splošno ameriško mnenje, da je bil Baraga Nemeč. Pove o njegovem rojstvu in Kranjski deželi, iz katere prihaja, češ, da je ta dežela 95% slovenska, češar Američani skoro ne vedo. Čeprav Baraga ni slovensko ime, vendar, pravi, da je bilo ime njegovega očeta Nepomuk in mati se je pisala Jenčič. V poglavju o slovenskih priselnicah čitamo v prevodu sledeče:

"Čeprav Čehi in Poljaki tvorijo pretežno večino slovanskega priselništva do leta 1880, vendar so že pred tem letom prihajali drugi Slovani v precejšnjem številu, zlasti pa Slovenci. Kolikor je znano, ni prvi od te male narodnosti prišel v Ameriko niti kakšen politični ubežnik niti kak delavec, ki išče boljšega obstanka, temveč škof Baraga, katoliški misijonar, kateremu je sledilo veliko slovenske katoliške duhovščine, ki so se posvetili širjenju katoliške vere na severozapadu.

Friderik Baraga je bil rojen leta 1797 na gradu svojega očeta v bližini Ljubljane. Kot nadarjenega dečka so ga poslali študirat na Dunaj, kjer se je učil prava in "drugih koristnih ved" poleg angleščine, francoščine in italijanščine. Končno pa si izbere za svoj poklic duhovski stan. Po več letih župnikovanja na Slovenskem je hotel dopolniti svojo dolgoletno željo, da se poda na misijonarsko delo po ameriškem severozapadu. Leopoldinska družba, ustanovljena na Dunaju leta 1829 prav za njegovo delo, je odprla pot in leta 1831 je že bil s svojim predstojnikom škofom Fenwickom v Cincinnatiju. Tu je ostal nekaj mesecev ter počakal primerne prilike, da se poda v divjine.

Pred poletjem je bil že pri svojem poklicu, župnik med indijanskimi spreobrnjenci. Dvaindvajset let, katere je nazival najbolj srečne v svojem življenju, je nato prebil pri napornem in nevarnem delu, katerega je ljubil. Večkrat je dejal, da povzdignjenje v škofa leta 1853, katero ga je ločilo od osebnega dela med Indijanci, mu je bilo samo neljub križ.

Od njega ustanovljena škofija ni obsegala samo severnega Michigana, temveč tudi precejšen južni del te države, severni del Wisconsina in vzdolžno Minnesoto, kakor tudi dele države Ontario. Tod je ves prepotoval po indijanskih "canoes" in s čevlji za sneg. Nekoč, na primer,

je ta mali, slaboten mož, hodil skozi debeli sneg, noseč težko breme skozi štiriindvajset ur, pa ni imel s seboj drugega kakor kos zmrzlega kolača. Prekmalu se je postaral in oslabil, vendar je nadaljeval z napornim delom do smrti leta 1868. Umrli je torej 70 let star.

Poleg verskega dela s katerim je hotel spreobrniti Indijance, je škof Baraga storil veliko prosvetnega dela med njimi. Odlikoval se je zlasti v jezikoslovnih študijah ter je bil tudi prvi, ki je svet upodal jezikoslovne spise bogatih indijanskih jezikov. Napisal je slovnico in slovar zlasti za jezik indijanskega rodu Ojibway, katero delo je še vedno osnovno za ta jezik.

Uspehi Baragovega pridnega dela so začeli zanimati katoliške voditelje po Ameriki. Posebno pri obiskih Avstrije so si prizadevali, da bi nabrali več takih misijonarjev. Hoteli pa so imeti v prvi vrsti slovensko duhovščino in med njo vzbuditi zanimanje za Ameriko. Posledica Baragovih uspehov je, da je prišlo v Ameriko toliko slovenske duhovščine. Če vzamemo za primer Poljake, ki imajo v Ameriki tri milijone svojih katoličanov, vidimo, da niso imeli še nobenega svojega škofa, dočim so Slovenci, kateri so bolj kasno prišli in v neprimerno manjšem številu, dali Ameriki pet škofov."

DAVEK NA SAMCE NA NEMŠKEM

Reichstag v Berlinu je obdavčil vse samce z visokim davkom. Tak davek so po več krajih zahtevale ženske, toda glavni namen Reichstaga ni, da na ta način pospeši ženitve. Saj na Nemškem se itak rodi veliko število nezakonskih otrok. Z davkom na samce hoče vlada odpraviti primanjkljaj, ki ga ima z upravo. Slišati je bilo tudi zahtevo, da se razpiše davek na samice, a to se ni zgodilo, čeprav se veliko žensk ne moži radi dela po industrijah. Njih zaslužek v industriji je zelo majhen.

Vrednost človeka ni odvisna samo od njegovega znanja, temveč v največji meri od njegove trdne volje za delo.

Herbert.

Laž ubija s kalom, ali plazi se po žilah kakor strup, počasi in oprezno, ne pazi se, kako deluje.

Ivan Cankar.

O POSETU V INDIANO

Pred tedni sem si zaželel prijateljtev ter se odločil, da jih obiščem. Podal sem se na pot v nadi, da jih najdem v istem položaju, kot sem jih zapustil pred sedmimi leti. Ali začudil sem se, ko sem prišel do mesta in videl, da lepo urejeni domovi razpadajo, šipe so pobite in poslopja prazna. Zdelo se mi je, kakor da sem nekje v neznani puščavi. Ko pa pridem do prijateljtev sem bil razočaran: pripovedovali so mi, kako živijo, in sam sem videl, da so v pomanjkanju ter da jih zelo skrbi bodoči obstanek. Do sedaj so še dobivali vsaki teden nekaj kruha, zdaj so jim ustavili še to. "Vrženi smo na milost pod milo nebo."

Prvi toži, drugi stoče, tretji vprašuje, kaj bo, četrti mi pravi, da ameriškega dolarja že mesec dni ni videl, ne svojega ne drugega. Sploh mislim, da ga nihče nima v tej naselbini.

Tako so mi pripovedovali in videl sem, da je tudi resnica. Ljudi poznam že 26 let, zato dobro vem, da so pošteni in pridni delavci. Bili so navdušeni za bodočnost, skrbeli za domovanja, podpirali prosvetne ustanove. Organizirali smo podporne organizacije in jim bili lojalni v vseh ozirih do sedaj. Kaj bo v bodoče, ne vemo, izključeni bomo od organizaciji in sploh od celega sveta. U. M. W. of A. nas ne pozna več. Po petindvajsetletnem težkem delu in skrbi za obstanek, pa človek tako gine, ob času smrti najde v hiši še 45c premoženja. Tako se živi v ljubi, demokratični Ameriki.

Kdo je kriv te depresije? Kdo je zakrivil sedanjo nezadovoljnost? Kdo je odgovoren za brezposelnost, ki danes eksistira po vsem svetu?

Ne rad, vendar moram povedati svoje misli v tem oziru. Največ je temu kriva delavska masa, ker je in ker še preveč zaupa odbornikom in voditeljem svojih organizacij, tistim, ki so posebno rudarje pritirali v življenje, kakršnega žive danes.

Če se ozremo za nekaj let nazaj, ko je bila U. M. W. of A. še na trdnem stališču, pridemo do zaključka, da je to resnica. Za primero vzemimo tisto dobo, ko je Howat, predsednik kansaškega rudarskega distrikta pozval svoj distrikt na stavko. Kaj so takrat dejali rudarji v Clintonu? "O da, sedaj bomo pa mi delali, če bodo v Kansasu stavkali." Pri teh besedah so pozabili, da pripadajo k isti organizaciji kot premogariji v Kansasu.

Delo po Indiani se je tedaj res izboljšalo, ampak plačevati smo morali visoko podporo za stavkarje, iz svojega žepa, ne da bi bilo to odtegnjeno kompaniji. Kompanije po Indiani in ravno tako po Illinoisu so bile nasprotne vsaki podpori za stavkarje. Unijski voditelji pa so

takorekoč primorali premogarje plačevati podporo za stavkarje. Drugega izhoda ni bilo.

Koliko so stavkarji dobili podpore, mi ni znano, pač pa vem, da vsi skupaj nismo imeli drugega kakor borno življenje. Če bi se bili voditelji v tistem času zavedali resnosti položaja, načel organizacije in pa solidarnosti rudarjev, bi imela premogarska organizacija še danes močan vpliv med delavstvom, kakor tudi malo kontrolo nad kapitalisti.

Kje pa je danes najmočnejša organizacija U. M. W.?

Pisati imam še več glede delavstva v državi, ker sem bil, a to naj bo za prihodnjič.

Victor Zupančič, Chicago.

IZ UPRAVNIŠTVA

Naročnikom za "Svobodo", katerim je potekla naročnina, smo pisali opomin z željo, da naročnino zopet obnovite. Da ne bo nesporazuma, pa ob tej priliki naznanjamo vsem, ki ste prejeli karte, da se naročnina šteje po mesečniku ravno tako kot do sedaj, in sicer za leto, pol leta ali četrt leta. Kdor je torej poslal polletno naročnino 1. aprila, mu ista poteče 1. oktobra.

Ker je bilo precej posla s preureditvijo, se je mogoče v katerem slučaju urinila pomota. V tem oziru bi prosili naročnike, da nas obveste, kar bomo rade volje takoj popravili.

"Svoboda" išče zastopnikov po raznih naselbinah. Ako v vaši naselbini še nimate zastopnika za ta nadstrankarski slovenski list, ter ako se zanimate, da bi sami prevzeli zastopstvo, se oglasite na naslov naše uprave. Obstane listu je zasiguran, torej se brez pomislekov lahko lotite dela.

Za zastopnike imamo primerno odškodnino, zato uljudno vabimo vsakogar, ki se zanima, da nam piše po pojasnila. Res da so sedaj slabi časi, ko je težko dobivati naročnike, toda za primeroma nov list kot je "Svoboda" se gotovo v vsaki naselbini najde kaj čitateljev, ki bi se zanimali. Kdor torej hoče širiti dober list in obenem pridobiti kak cent, ima lepo priliko. Pišite takoj po informacije!

Kakor za naročnike potrebujemo tudi zastopnike za pobiranje oglasov. Čitatelje, ki se zanimajo za zastopništvo, uljudno vabimo tudi v tem pogledu, da z nami sodelujejo.

Pri oglašanju imamo celo zmerne cene, posebno za slovenske trgovce in obrtnike.

Rojaki, sodelujte z nami pri gradnji nadstrankarskega lista, ki ga Slovenci v Ameriki potrebujemo. Širite ga, kjer le morete!

Victor S. Skubic, upravnik.

RUSIJA

(Dalje.)

Reakcija, teror — atentati.

Za vlade Aleksandra II. je med ruskim uradništvom opažati dve neutolažno nasprotni si stranki. Celo med ministri so ljudje čisto nasprotnega si mišljenja, toda Aleksander je dokaj strpen, z obema je dober. Naprednejšo stran zastopa Miljutin, general in vojni minister, ki se je proslul že pri delu za odpravo tlake, možje reakcije pa so taki kot na primer grof Dimitrij Tolstoj, ki je postal minister izobrazbe. Ta si je nadel nalogo, da iztrebi nihilizem in zatire vsako liberalno ali demokratično mišljenje.

Dimitrij Tolstoj in Miljutin sama najboljše označujeta nasprotni strani svoje sodobne Rusije. Obe ti stranki sta močni politični činjenici skozi dobo petnajst let po atentatu leta 1866 pa do umora Aleksandra. Skupaj delata pod Aleksandrom, ki je sam naprednjak in nazadnjak obenem. Vendar pa vlada zavzema čedalje bolj reakcionarno stališče.

Dimitrij Tolstoj kot minister za izobrazbo dosledno deluje, da izobrazba ostane privilegij plemenskega razreda, kateremu pripada sam. Nasproten je vsaki zapadnjaški uvedbi po šolah, katere morajo po njegovih nazorih služiti v prvi vrsti klasičnim in retoriki. Dijaštvo sicer protestira in se punta, od leta 1869 do 1878 je čuti neprestano o dijaških izgredih po vseučiliških mestih. Izgrede Tolstoj dosledno izrabi za uravnanje šol po svojih nazorih. Tudi s šolami za ženske se ne strinja. Ustanovljenih je bilo več ženskih gimnazij pod pokroviteljstvom carice Marije, a višjemu šolanju za ženske se Tolstoj dosledno upira. Pritisk je vendar prevelik, minister za izobrazbo se mora podati in tako se tudi v dobi razvijajoče se reakcije uvaža poduk za ženske na visokih šolah. Veliko žensk pa se radi prepovedi šola v tujini, zlasti v Švici, kjer na rusko dijaštvo precej vpliva socialistična in anarhistična propaganda. V Moskvi sta leta 1870 odprti dve visoki šoli za ženske, začnejo se tečajji Alarčinskega, pozneje pa Ljubljanski uvede šolo naravoslovnih ved. Zelo se je Tolstoj upiral medicinski šoli za ženske, toda leta 1872 Miljutin odpre prve zdravniške tečajje za ženske v Nikolajevski bolnišnici.

Reakcija uspeva in se širi počasi. Prvo se vidi njen pritisk na šoli, zatem pridejo nova krajevna sodišča, najbolj pa časopisje, katero trpi pod vedno ostrejšo cenzuro.

Teroristom, to je pripadnikom zapadne šole, ki so se radi reakcije in preganjanja zatekli k nasilju, dobro služi tudi propaganda radi neznosnih davkov, katere morajo kmetovalci plačevati takoj po osvoboditvi. Na zunaj bi sicer izgledalo, da so kmetje veliko pridobili z osvoboditvijo, kajti počasno odplačevanje zemlje, katero so dobili z osebno svobodo, se zdi nepretežko breme. Toda predpisane parcele so bile vsakomur premajhne. Kmet si želi povečanja svojega posestva. Pomanjkanje zemlje je posebno občutno po južnih krajih z gostim prebivalstvom. Cena žita je poskočila, odkar so se odprle prve železniške proge po carstvu, toda ne toliko kot so poskočile najemnine. Vsak kmet bi torej želel, da pridela več žita.

Najbolj pa kmeta tlačijo razna plačila in davki. Glavna plačila so obroki na zemljo, nato državni in krajevni zemljiški davek. Sledi še glavarinski davek, katerega plačujejo samo kmetovalci. Devetdeset milijonov kmetov mora plačati okoli dvesto milijonov rubljev letnega davka, tako da pride na vsako družino okoli trideset rubljev. Za navadnega kmetovalca je tolika vsota neznosna. Veliko krivico se vrši tudi v razpisavanju davka. Kmalu po reformi se pojavijo znaki nepravilnosti v terjanju davka, posebno leta 1867, ko v provinci Smolenska nastopi slaba letina s sledečo lakoto. Vladno uradništvo bi sprva sicer rado zanikalo lakoto, toda umiranje je tako strašno, da se prikriti ne da. Vlada se razburi, komisijo imenujejo pod predsedstvom prestolonaslednika, da preiskuje.

Čez tri leta nastopi hujša lakota, največ po južnovzhodnih provincah, kjer so žitnice Rusije in celo Evrope. Ljudstvo strašno trpi, razne odredbe so izdane za olajšanje davka in večje podeljenje zemlje, toda vse to šele poveča rovarjenje teroristov.

Herzen, Černiševski in Dobroľjubov vodijo radikalce. Imenujejo se "narodniki", kajti vsi prihajajo iz naroda, katerega težnje so okusili. "V narod" imenujejo svoje gibanje, kakor se je imenoval vodilni Herzenov spis. Izobraženstvo, posebno pa dijaštvo, se živo zavzema za nove nauke. Vabljeni so: "Poslušajte, saj tema, ki vlada, vam ne ukrade sluha. Iz vseh delov naše ogromne dežele, od Dona do Urala, od Volge do Dnjepra se razlaga stok, mrmranje se dviga; to je šum vala, ki se dviga v besnenje... "V narod! K ljudstvu!" — Ljudstvu je treba prosvete, poduka, da ne bo suženjsko prenašalo vsega zatiranja.

Radikalci so vedno ostrejši. Bakuninu sledi Nječajev, ljudskošolski učitelj, ki zna ognjevitost navduševati mlade ljudi. Nječajev mora, kakor večina drugih, kmalu pobegniti v tujino. Ta Nječajev radikalcem veliko pokvari. Bakunin sam ga ne mara, ker je preveč brezobziren. Po njegovem mnenju mora revolucionar prezreti vsa moralna načela v varanju, ubijanju in ropanju, samo da organizacijo krepko drži in čuva. Nječajev je prvi izmed teroristov. S terorjem pa začne med revolucionarji samimi. Ko je videl, da ga je neki Ivanov iz skupine petih revolucionarjev začel opazovati nekam kritično, je naročil ostalim štirim, da Ivanova umore. Dijak Ivanov je bil umorjen in zadeva razkrita. Začel je proces proti nječajevjancem. Sedeminosemdeset mož je pred sodiščem, triintrideset jih dobi težke kazni.

Bakunin kmalu razkrinka Nječajeva in njegov revolucionarni sistem, toda Nječajev, je dosegel svoje, to je reorganizacijo, ki se imenuje "Ljudski tribunal". Revolucionarno gibanje trpi na ugledu. Dostojevski, ki je bil pred leti sam med njimi, pa piše leto po procesu svoj dolgi roman "Bese", s snovjo nječajevcev.

Od tu naprej se snujejo razni tajni krožki. V prvi vrsti so to krožki za intelektualne razprave, katere rodijo splošno mnenje, da je izobraženstvu treba med mase učiti. Veliko izobraženecv se torej podaje na deželo. Med kmete gredo ne samo kot učitelji in zdravniki, pač pa tudi kot navadni delavci, kovači in drvarji.

Revolucionarjem in teroristom pomagajo tudi slabe razmere, v katere je ruska vlada zavozila radi zunanje politike, še bolj pa prizadevanje vladinih šovinistov, da se zatre gibanje vsake narodnostne manjšine.

Po letu 1860 je v Ukrajini zavel duh narodne zavesti. Bila je to le obnovitev narodnega prizadevanja Malorusov, katere je začel preganjati že Nikolaj. Dimitrij Tolstoj je sedaj prvi nastopil z odredbami za šole. Gibanje je bilo vsaj med učiteljstvom zatrto, s kijevske univerze pa je vlada odpustila najbolj aktivne ukrainofile.

Poljaki so med to dobo izgubili skoro vse narodnostne pravice. Obvezen poduk ruščine so

jim vpeljali po vseh šolah, tudi verski poduk se ni smel vršiti v poljskem jeziku.

Prvih dvajset let po krimski vojni je Rusija še nekam mirovala v odnošajih z Evropo, obenem pa skušala obnoviti svoj vojaški prestiž, če ne že v Evropi, vsaj v Aziji. V tem oziru je bilo carstvo uspešno. Dve leti po vojni so se njega meje silno raztegnile ob vzhodno azijski fronti. Kitajska vlada se ni mogla ustavljati, s par sto vojaki so Rusi zavzeli vse ozemlje južno od ustja reke Amur pa do Vladivostoka. Aneksija je bila v Pekingu vladno potrjena leta 1860.

Istočasno se je dovršila okupacija Kavkaza. Trnasti Gorjanci so se uklonili po krvavih bitkah in leta 1865 je že ves Kavkaz s Transkavkazijo, doli do turško-perzijske meje pripadal ruskemu carstvu.

Meja se ob tem času širi tudi v Centralno Azijo. Kanati se ruijo in padajo. Pol divji rodovi centralno-azijskih planot so iz kanatov neprestano vpadali na ruske stepe in kradli ne samo živino, temveč tudi može, žene in otroke, ter jih prodajali v sužnost. Davni poizkusi Petra Velikega, da napravi konec takim vpadom, so žalostno končali: posadke so mu skoro zgorele pod žgočim solncem peščene Centralne Azije. Istotako se je bila razbila posadka Nikolaja; to je uničil silni mraz. Sedanje posadke pa so uspešne. Leta 1864 se izvrši okupacija Taškenta in osnuje se provinca turkestarskega generalnega guvernerja. Novi spori se rode in nove okupacije, Anglija pa se razburja radi ruskega prodiranje proti južni Aziji. Angleški kancelar že vprašuje Rusijo, kje namerava končati; v imenu carja mu Gorčakov odgovarja, da car ne misli Rusije večati, temveč samo varovati njene meje.

Napočila je vojna radi Bokhare in Kokanda. Obe sta premagani leta 1868, Rusi zasedejo mesto Samarkand z grobnico velikega Tamerlana, sveto mesto, o katerem Centralni Azijci verujejo, da je ključ ostali Centralni Aziji. Kdor poseduje Samarkand, mu pripada vsa Centralna Azija.

MARTIN IVANŠEK

1759 West 22nd Street, Chicago

Slovenska trgovina slaščič, sladoleda, cigar, cigaret, tobaka in raznih drugih drobnih potrebščin.

SPRING FOREST GROVE

Lastnik Anton Kegl

WILLOW SPRING, ILL.

Phone 99.

Prostor za piknike in poletne zabave.

Angleži se še bolj razburjajo. Samo Turkoman in Afganistan še ležita med Rusijo in Indijo, medtem ko se je še v začetku devetnajstega stoletja ruska invazija Indije zdela fantazija.

Ko se Angleži boje "ruske nevarnosti" v Aziji, pa se zamotajo razmere na Balkanu. Leta 1874 se dviga ljudstvo v Bosni in Hercegovini. Turško obdavčenje postaje neznosno. Tudi razne države se puntajo. Avstrija se je bala, da bi se Bosna in Hercegovina pridružili Srbiji. Grof Andrassi priporoči, da bi evropske sile posegle vmes. Sultan se mora podati, leta 1876 se sklene premirje z vstaši. Obenem pa izbruhne mohamedansko gibanje proti kristjanom. Do krvavih masakrov pride zlasti na Bolgarskem, kamor je sultan na splošno mohamedansko zahtevo poslal divje horde Baši-Bazukov. Dvanajst tisoč Bolgarov obojega spola je bilo poklanih. Istočasno sta bila umorjena tudi nemški in francoski konzul v Solunu. Po vsej Evropi se vzbudi odpor proti Turkom. Na pol odvisni Srbija in Črnogora napovesta vojno, cele mase ruskih prostovoljcev je med njimi. Uspeha vendar ni. Vse izgleda, da bo Srbija padla in da se bo z njenim prebivalstvom zgodilo to, kar z bolgarskim. Srbe vodi general Černjajev, tisti, ki je premagal Taškent, toda sedaj nima uspeha. Rusija pravočasno pritiska na Turke, da sklenejo premirje. To so zahtevale tudi druge evropske velesile, samo Avstrija, ki menda želi, da bi bili Srbi odločilno premagani, se obotavlja.

Rusija je dosledno na strani Slovanov na Balkanu. Ko je leta 1876 v Berlinu spisana spomenica Turčiji, da mora Bolgariji, Bosni in Hercegovini jamčiti samostojnost ter jim dati krščanske guvernerje, je glavna sila pri zahtevi Rusija. Anglija se zoperstavlja mogoče naj-

več radi Rusije. Ko radi angleške prijaznosti Turčija odkloni spomenico, rusko in druga brodovja pridejo demonstrirati pred Solun, angleško pa pripluje da pomaga Turkom.

Iz vsega spora se rodi to, da je v Carigradu dvorna revolucija, sultan je zavrtno umorjen in na njegovo mesto pride drugi. Na razne načine hočejo turški diplomati izbeči zahtevam, končno Rusija pošlje ultimatum. Pričakuje pomoči od Anglije, da Turčija odkloni in tako je leta 1877 v aprilu napovedana vojna. Dolgo časa se je bil Aleksander obotavljal za to vojno napoved. Bal se je Avstrije, Anglije in drugih nevtralnih sil bolj kot Turčije. Toda slavofili po Rusiji so ustvarili toliko zahtevo med javnostjo, da drugega izhoda skoro ni imel.

(Dalje prihodnjič.)

PILSEN LAUNDRY CO.

1158 West 18th Street—Chicago

NOVO PRVO SLOVENSKO PODJETJE

Garantiramo izvrstno, pravilno pranje od mokrega dogotovljenega, brez poškodb belega ali barvenega blaga.

POBIRAMO IN RAZVAŽAMO.
Pokličite po telefonu: Canal 3500.

Frank Horwath - John Stare - John Stayer
lastniki.

OGDEN INN

slovenska restavracija

LASTNIKA:
Tony Golenko
Frank Vidmar

6152 WEST OGDEN AVENUE,
CICERO, ILL.

POGREBNI ZAVOD

LOUIS M. PTAK

PERU, ILL.

Phone 172

VESTI IZ SLOVENSKEGA IZSELNIŠTVA

— V Argentino se je tekom zadnjih par let priselilo tisoče slovenskih žena in deklet. Samo v Buenos Aires, največje mesto Argentine, jih je prišlo 2500. Zaposlene so največ kot kuharice in gospodinje ter služijo mesečno po 60 do 80 pezov, kar znaša približno po \$35.00. Letos so se izselnice začele organizirati ter so ustanovile svoje prosvetno društvo.

— Številno je jugoslovansko izselništvo v Avstralijo. Pa tudi s Primorskega je v Avstralijo tekom zadnjih let odpotovalo veliko izselnikov. Po vojni se je jugoslovanska kolonija v Avstraliji pomnožila za 15,000. V Sydneyju so ustanovili svoj jugoslovanski klub. Največ pa je naših ljudi v Melbournu, kjer tudi imajo svoje organizacije.

— Mogočna jugoslovanska kolonija se snuje tudi v Čile, Južna Amerika. Najbolje gospodarski so tisti izseljeniki, ki so prišli v to državo že pred svetovno vojno; drugi si počasi pomagajo. Starejši imajo tu že svoje veletrgovine in banke.

— Za "Svobodo" nam poroča neki izselnik, ki je pred mesecem prišel v Chicago iz Bolivije v Južni Ameriki, kjer je bil zaposlen kot knjigovodja pri gradnji železnic. Kakor on opisuje, je jako malo naših ljudi v tej državi, da delajo kot težaki, največ so trgovci, in od teh največ Dalmatinci, a je tudi nekaj Slovencev. Trgovcem gre dobro, vendar pa morajo veliko tvegati, ker državni ustroj Bolivije nikakor ni stalen in vedno pride do sprememb in prevratov. Če je revolucija, priselnika sicer ne vabijo pod orožje, toda v nemirnem času mora riskirati vse in tudi trgovina peša.

Kot težaki v Boliviji so največ domačini, Indijanci, ki so močni ljudje in skoro edini spo-

sobni za težko delo pod žgočim solncem divje Bolivije. Kdor misli iz Evrope v to državo kot navaden delavec, se mu torej ni podajati. Veliko pa prinese trgovina v tej najbolj pionirski deželi, ampak za to je treba znati španskega jezika.

— Na Francosko se še vedno izseljujejo Jugoslovani. Največ jih gre tja delat v rudnike v kraje, ki so nekdanj pripadali Nemčiji. Od izselnikov pa so v prvi vrsti Srbi, Slovencev bolj malo. Več Slovencev pa se priseli na Francosko iz Primorskega, odkoder ljudje kar beže radi fašistovskega pritiska in revščine pod Mussolinijevo vlado.

NAVODILA ZA IZLETNIKE V CLARENDON HILLS

Piknik, katerega priredi klub Jugoslovanske prosvetne zadruge dne 10. avgusta, se bo vršil na lepo porasli, vzvišeni planjavi v bližini trgovine rojaka Valentina Kobala, na Clarendon Hills in 55th rd. Za prigrizek lahko vsak prinese s seboj naložen "basket", a tudi na pikniku se bo dobil dober prigrizek na ražnju pečenega

prašiča z vsemi potrebnimi dodatki.

Kažipot: Ako se peljete z avtom, vzemite novo tlakovano jolietsko cesto do 47. ceste. Po 47. vozite zapadno do Hinsdala, odtod južno do 55. ceste in nato zopet zapadno miljo in pol do križišča Clarendon Hills in 55th rd.

Istotako lahko vzamete iz Chicaga Ogden rd. do Clarendon Hillsa in nato južno do 55. ceste.

Zgrešiti ne morete.

Za tiste, ki nimajo avtomobilov, vozi vsako uro vlak Burlington železnice. Na postaji v Cicero (Cicero Ave. in 26. cesti) bo z voznimi listki po nižani cesti počakal odbornik, eden ob 10.53 dop. in eden od 1.52 popoldne. Drugi vlaki se ustavijo na Cicero ave. ob 9.51, in 11.53 dop. in ob 2.30 ter ob 4.05 popoldne.

Odbor uljudno vabi vse, ki želite prijetne zabave na prostem, da se udeležite. Pripeljite s seboj prijatelje in prijateljice. Na zabavi bo vsega dovolj za zabavo — igre in godba.

Pripravljalni odbor.

*****

Frank Stonich

Zlatar in popravljalec ur.

6114 W. 22nd STREET
CICERO, ILL.

Phone: Cicero 2737

*****

*****
KO PRIDETE V CHICAGO, SE OGLASITE PRI NAS.
*****

HOTEL BERGER

Domača kuhinja in spalne sobe na razpolago.

2653 So. Lawndale Ave.

Phone: Crawford 4290
*****

Tel. Cicero 610
Residence: Cicero 4484

Dr. FRANK PAULICH

Slovenski zobozdravnik
2123-25 So. 52nd Avenue,
CICERO, ILL.

Uradne ure: Od 9 do 12 dop.,
od 1-5 pop. in od 6:30 do 9
zvečer. Ob sredah in ne-
deljah od 9-12 dop.

Park View Wet Wash Laundry Co.

SLOVENSKA PRALNICA

Telefoni: Canal 7172-7173

1729 W. 21st St.

CHICAGO
*****

DR. WILLIAM HEJNA

ZOBOZDRAVNIK

Uradne ure:
Od 10. dop. do 9. pop.

na 3935 W. 26th St.,
Chicago, Ill.

Telefon: Lawndale 6287
*****

Po meso najboljše kakovosti, klobase, živo in oskubeno
perutnino pojdite v MESNICO

STEVE PEKAREK

3757 WEST 26th STREET

Telefon: Lawndale 2965
*****

KO SE SELITE,

pokličite na telefon

BURIC & SIN

2544 S. Millard Ave.,
Chicago, Ill.

Phone: Crawford 1116.
*****

WM. B. PUTZ

CICERO'S Leading, Largest, Oldest FLORIST

5134 W. 25th St.

Cvetlice in venci

Phone: Cicero 69
*****

Dr. John J. Zavertnik

Physician and Surgeon

Office hours at 3724 W. 26th
Street.

Tel. Crawford 2212—1.30—
3:30—6:30—8.30 Daily
Except Wed. and Sun. Only
by Appointment

At Hlavaty's Drug Store—
Phone Crawford 8440
1858 W. 22nd Street

4:30—6:00 P. M Daily—Except
Wed. and Sun. Only by
appointment

Residence Telephone—
Crawford 8440.
*****

Slovenska unijska tiskarna

**ATLANTIC PRINTING &
PUBLISHING CO.**

2656-2658 SO. CRAWFORD AVE, CHICAGO

Tel. Lawndale 2012.

J. F. Korecky, taj.

A. H. Skubic pred.

WILLIAM ARBANAS

Prvi jugoslovanski florist v Chicagu,
(na sedanjem mestu 10 let)

1320 W. 18th Street Phone: Canal 4340

Tel.: Rockwell 1919—Berwyn 3074 M

JERRY JANACEK

OGDEN DAIRY CO.

Mleko, smetano, jajca dovažamo na dom tudi v Ciceru
in Berwynu.

2654 So. St. Louis Ave.

NOVA IZNAJDBA.

Ali ste že bili kedaj oropani?

Na cestni železnici? Na vlaku? Po javnih prostorih?

Ali ste že kdaj izgubili denar ali vrednostne papirje?

POCKET PROTECTOR vam jamči, da ne morete ničesar izgubiti.

Žepar vam ne more ničesar izvleči iz žepa brez vaše vednosti.

POCKET PROTECTOR se stavi na žep brez šivanja ali gumbov.

Lahko ga predstavite z enega žepa na drugega.

PROTECTOR rabite na izbiro, levo, desno, na 7 žepov, 4 za hlače, 3 za suknje. Na škatlji dobite vsa navodila.

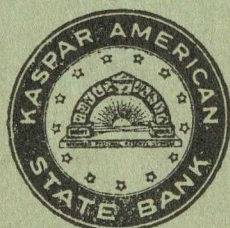
Iznajdba je garantirana.
Cena 50c. Pišite na naslov:

**POCKET PROTECTOR CO.,
976 West 19th Street,
Chicago, Ill.**

Stari in verni prijatelj

je ta zanesljiva banka za vse svoje odjemalce, katerim vedno rada pomaga in jim daje nasvete.

Vaši prihranki so zasigurani pri

KASPAMERICAN STATE BANK

1900 Blue Island Avenue.

Chicago, Ill.